

РОЗСВІТ

Часопись полонених
громади „Самостійна Україна“.

ПЕРЕДПЛАТА:

(Ціна одного примірника 2 ф.)
На місяць у таборі . . . 20 ф.
„ „ поза табором . . . 50 „
„ півроку у таборі 1 м. 20 „
„ „ поза табор. 1 „ 80 „
„ рік у таборі . . . 2 „ — „
„ „ поза табором 3 „ — „

А Д Р Е С А:

Ukrainisches
Sekretariat
in Rastatt (Baden).

(Комітет видавництва).

Видає: Видавництво „Український Рух“.

Виходить два рази на тиждень.

РЕВОЛЮЦІЯ В РОСІЇ.

Націоналізація органів самоуправи на Україні.

„Утро Росії“ з дня 26. квітня доносить із Києва, що на зїзді повітових комісарів подано до відома, що всю Київську губернію зорганізовано на нових основах, та що громадським інституціям дано новий напрямок. Зїзд прийняв такі назви органів самоуправи: „Сільська рада“, „Міська рада“ (передше: „Городская управа“), „Повітова рада“. (Вістник С. В. У.)

Що чувати з автономією Фінляндії?

СТОКГОЛЬМ, 6. червня. „Arbeiter Zeitung“ доносить із Стокгольму, що фінляндські часописи переповнені невдоволенням ізза того, що Росія не хоче зараз признати цілковитої автономії Фінляндії. Російське правительство подає Фінляндії надію на Установчі Збори, однак треба сподівати ся конфлікту (спору), бо правительству не думас вийти даліше поза поширення самоуправи—а в Фінляндії є вже тепер більшість населення за цілковитою са остійністю краю.

Що думає Керенський?

Міністер війни Керенський обїздив недавно фронт, щоб самому побачити стан армії та по можливості підняти воєвничий дух у салдатів. Генер Керенський повернув зі своєї поїздки в Петербург і на засіданню Ради робітничих та салдатеьких депутатів із дня 4. травня давав звідомлення з цієї поїздки.

Які вражіння мав Керенський на фронтах, видно із його теперішніх поглядів на офензиву. Після донесень Петербурзької телеграфічної агенції, сказав Керенський на засіданню Ради робітників і салдатів, що Алексеев уступив тому, що він відкрито виступав проти основних засад заграничної політики, яку веде тимчасове правительство. Що до майбутньої офензиви на російському фронті, то Керенський заявив, що його змагання створити сильну, готову до бою армію, не мають завойовничої мети. „Не Росія“, сказав він, „займила німецькі краї, але Німеччина російські.“

Німецькі імперіалісти (люди, що стремлять до поширення своєї держави. Ред.) розчислюють на безладдя в нашій армії, щоб потім могли збільшити свої жадання, а німецьке правительство, здасть ся, потурає цим змаганням імперіалістів. Повна готовість війська до офензиви мусить бути для того, щоб забезпечити мир без заборів і відшкодовань“.

Скінчив Керенський свою бесїду так: „Ми були би злими демократами, коли би ми на кінці наших нарад не крикнули: Нехай живе міжнародна згода демократії!“

(Із цього можна додумувати ся, що Керенський покищо числить ся з настроєм суспільства теперішньої Росії—він розуміє, що народ нічого більше не бажає, як лише миру. Ред.)

Положення в Кронштаті.

ПЕТЕРБУРГ, 6. червня. Петербурзька телеграфічна агенція повідомляє, що міністри Церетелі та Скобелев відїхали 5. червня до Кронштату.

ГАГ, 7. червня. Бюро Райтера доносить із Петербурга, що кронштатська справа залагоджена. Місцевий комітет Ради робітників і салдатів признав тимчасове правительство.

Шестигодинний день праці.

ПЕТЕРБУРГ, 7. червня. (Повідомлення петербурзької телеграфічної агенції). Управа 140 фабрик та інших металевих заводів, які

головно працюють задля оборони краю, приняла всі жадання робітників—між иньшим жадання шестигодинного дня праці. Цим можна вважати страйк у цих фабриках і заводах за покінчений.

Сазонов.

БАЗЕЛЬ, 7. червня. Агенція Гаваса повідомляє з Петербурга, що призначено на посаду амбасадора в Лондоні Сазонова перенесено в стан супочинку.

Генерал Гурко уступив.

ПЕТЕРБУРГ, 8. червня. Петербурзька телеграфічна агенція повідомляє, що генерал Гурко, начальний командант полуднево-західного фронту, уступив.

Російсько-румунська умова.

СТОКГОЛЬМ, 3. червня. Російська часопись „День“ подає такі подробиці тайного договору між Росією і Румунією, на основі якого Румунія приступила до війни:

„Переговори в справі війни тягнули ся від кінця 1914. року і вів їх з боку Росії перше Сазонов, а потім Штірмер, а з боку Румунії Братяну. Румунія жадала для себе цілої Буковини, цілого Семигороду, цілого Банату та утворення нової границі проти Болгарії, після чого до Румунії повинні були прийти города Варна та Шуля. Росія жадала для себе Чернівців (столиці Буковини), але Братяну противив ся цьому й тому Росія відказала ся цього жадання. Далі вимагала Румунія запоруки навіть у тім, що повище названі країни дістануть ся їй, коли би до часу мирових переговорів вони не були би зайняті ні Росією, ні Румунією. Зі свого боку домагала ся Росія, щоб Румунія забезпечила права сербського населення в Банаті, але Братяну відкинув і це жадання. Над цією точкою переговори тягли ся довгий час, лише під натиском Франції Росія зрешта ся цього жадання. Що до участі Румунії в мировім зїзді, то Румунії забезпечено на зїзді становище великої держави. Але помімо цих забезпечень та обцянок, Румунія все ще вагала ся довгий час виповісти війну.“

Дня 14. серпня закликувало російське правительство Братяну спїшити ся з війною тому що офензива ген. Брусїлова залежала в великій мірі від становища Румунії. Зазив повновлено ще раз 15. серпня і 17. серпня. Румунія дала свою згоду. Формально підписано умову 22. серпня й Румунія виповіла осереднім державам війну.

Далі завважує „День“, що на основі договору була би Румунія свої землі в двоє збільшила й що краї, які би вона загарбала, заселені найбільш части Українцями, Сербами та Болгарами.

Румунія хотіла, так як у році 1913., дійти хитро мудро до добичі й тому вона так пізно приступила до війни. Але цим разом стала вона жертвою.

Заява Рїбо.

ПАРИЖ, 1. червня. (Звідомлення агенції Гаваса). На сьогоднішнім засіданню французького парламенту, яке було призначене для обговорення інтерв'єляції (запиту) до міністерства в справі поїздки французьких соціалістів на соціалістичний зїзд у Стокгольмі, промовляв президент французьких міністрів Рїбо.

У своїй промові пригадав президент міністрів Рїбо, що вже від якогось часу говорить ся про зїзд, де мали б зіхати ся соціалісти всіх держав без виїмку, навіть німецькі та австрійські. „Плян цього зїзду“, мовив Рїбо далі, „не повстав у Франції, але ми вже тепер відчуваємо його наслідки: він збаламутив

французьке суспільство та вніс навіть у ряди соціалістів розкол.“

Перше нещастя, яке може принести такий зїзд, буде те, що соціалістична партія насмілить ся, чого доброго, зайняти становище правительства. Майбутній мир, це не ділю одної якоїсь партії, яка б то партія й не була.

Як би сьогодні соціалісти зіхали ся, щоб перевірити воєнні цілі, то завтра католики жадають такого самого права на це. (Оплески одних послів та шум других).

Майбутній мир може бути тільки французьким миром. (Горячі оплески на всіх місцях, за виїмком лівців). Він мусить бути ділом цілого краю. Хто може заступити край? Лише правительство, яке працює разом із парламентом, може вийти в свій час із відповідними пропозиціями перед парламентом. Отож, коли прийде пора, то ми будемо знати, як поступати. Я певний, що так думає цілий край.

Чи можемо ми в теперішній час пересправляти з тими, котрі є нашими ворогами—з тими, які не знайшли ще й одного слова, щоб опрокинути злочин? Чи можемо ми тепер, коли частина краю ще в руках ворога, вести з цим ворогом якісь наради?

Правительству, яке є відповідальне за все, знає, що коли би плян такого зїзду здійснив ся, то це викликало би баламутство в поглядах суспільства. В цю хвилю треба, щоб цілий край в останім періоді війни зібрав всю свою енергію. Коли б ми дали красів надію, що такий зїзд приєнішить мир, то які наслідки мало би це? Ні, панове, мир може прийти—лише через побїду! (Це запевнення викликало бурю оплесків, лише лівниця здержувала ся від одушевлення).

Що подумали б про нас по той бік океану, в республіці Сполучених Держав, де готовлять ся післати нам велику поміч? Ні, панове, правительству не може допустити до того, щоб другі брали собі з цього приклад. Правительству не сміє брати на себе відповідальности за стокгольмський зїзд і тому не може позвляти на поїздки до Стокгольму або підтримувати її. (Звертаючи ся до соціалістів). Однак ми не сумніваємо ся про патріотизм наших товаришів“. Рїбо величає даліше почування, які одушевляють російських союзників Франції, котрі певно зрозуміють, що Франція зараз не може вести переговори з ворогом. „Французьке правительство мало вже нагоду висказати свій подив хоробрим мужам, які обняли правління Росії. Французьке правительство не занедбало нічого, щоб не дати російському правительству успішної помочі. Воно післало в Петербург свого міністра, як делегата від французького правительства. Воно й на далі буде підтримувати найтісніші зносини з російським правительством.“

Ми вже післали трох членів парламенту в Петербург, і два з них оце вернули назад.

Ми на далі будемо давати паспорти на поїздки в Петербург, коли тільки мене зїзд у Стокгольмі. (Гарячі протести, та насмішуваті оклики лівців). Я сказав, каже Рїбо, що правительству й на далі даватиме дозвіл на поїздки в Петербург, наколи промине для Французів небезпека, що вони в подорожі через Стокгольм, проти власної волі стринуть ся з агентами ворога. Ми не сміємо дурити слухами про передчасний мир і уводити безладде в суспільстві. Ми знаємо звідкіля йдуть ці слухи.

Похід проти нас розпочав ся з нахабною відвагою. Хїба не говорили, що союз Франції з Росією має оборонний характер, а забірчивий і що цю умову заключив сам президент (французької) республіки? Мої панове, це нікчемність. Російське правительство оголосить у порозумінню з французьким в найближчим часі всі умови. Але щоб на далі ніхто вже не дав себе обманути, я маю намір у порозумінню з російським правительством оголосити всі договори без виїмку“.

Вкінці вказав президент міністрів на

спроби людей з під'ємної звізди, які бажали визискати страйк для політичних цілей. Страйк (який був у Парижі, Ред.) не має політичного підкладу, але він є викликаний виключно тяжкими умовами життя. Правительство є переконане, що суспільство не дасть себе цим занепокоїти. Парламент і край не занедбають своїх обов'язків. (Бесіду прийняв парламент, крім лівих, довго триваючими оплесками).

Потім розглядав парламент на тайнім засіданні питання поїздки соціалістів до Стокгольму. Парламент заняв становище президента міністрів Рібо і потвердив свою згідність із президентом міністрів довіррем до правительства, яке ухвалив парламент 453 голосами проти 55 (голосів соціалістів).

Користаючи ся доброю нагодою при обговоренні поїздки соціалістів до Стокгольму, заняв парламент своє становище й до гасла російського правительства „мир без заборів і відшкодовань“ і ухвалив на внесення депутата Кльоца постанову, що Франція веде доти війну, доки вона не відбере від Німців для себе Ельзасію-Льотарингію. Прилучення Ельзасію-Льотарингію до Франції не вважає парламент за забір, лише за поворот до Франції тої провінції, яку Німці 1870-71. р. завоювали від Французів.

В англійськiм парламенті.

В „Реч“і від 18. травня зустрічаємо цікаве звітлення із засідання англійського парламенту, на яким піднято питання про те, як має віднести ся англійське правительство до заяв Росії про мир без заборів і контрибуцій. Рівночасно Англійський міністер вияснив цілі, які сама Англія має в цій війні.

Посол парламенту, Сноуден, звертаючись до міністерства каже: „Ясно, що російські народи не хотять війни. Революція має широке значіння й безумовно вплине на внутрішню політику інших держав. Ми мусимо признати, що умови, які ми зробили зі старим російським правительством, не можуть бути тепер обов'язковими для Росії. Наколи союзники будуть і надалі кріпко тримати ся старих умов, то може трапити ся нещасття. Російська революція покінчила зі всіма інтригами, які вели ся по канцеляріях міністерств закордонних справ та при дворах монархів. Тайна дипломатія скінчила своє існування. Російська демократія не хоче тих способів політики, які привели до теперішньої війни й які мають у намірі лише імперіалістичні цілі. Союзники не хотять із цим рахувати ся. В останній своїй відповіді вони відкрито й безсоромно висловлюють ся за імперіалістичні цілі“.

На промову депутата Сноудена відповідає міністер лорд Роберт Сесіль. Між иньшим він каже так: „Ми почали війну не задля заборчих імперіалістичних цілей. Ніхто з нас не бажав чужої території, але я нахожу потрібним вияснити тут ту ріжницю, яка є між анексією й тим, чого ми домагаємо ся досягнути в цій війні. Візьмемо, наприклад, Арабію, яка заявила свою незалежність від Турції. Невже ми повинні примусити Арабію вернути ся назад під Турцію? Наколи ми цього не зробимо, то це не

значить, що ми хочемо анексії. Або Вірменія. Майже 20х-мільйонне населення Вірменії має право жадати допомоги з нашого боку. Також стоїть та справа і з Ельзас-Льотарингією й тими провінціями Австрії, які заселені Італійцями. Але я згоджуюсь, що не було жадного зміслу починати війну лише для того, щоби задовольнити потреби всіх цих народів. Але війну розпочато, й вона забрала багато жертв, а тому тепер ми не можемо відмовити ся від переведення в життя цілей, які повстали під час війни. Ось у такім зміслі ми розуміємо „мир без анексії“.

Раштатт, 11. червня 1917.

Промова першого міністра Франції, Рібо, й пояснення англійського міністра Роберта Сесіля, які ми поміщуємо в сьогоднішнім числі нашої часописі, характеризують відношення союзних правительств до російської формули „мир без заборів і ушкодовань“. В сотий раз за останні два місяці підкреслює ся, що російську демократію в справі мира ніхто не підперає. Союзники нізачо не хотять зрозуміти стан річий у Росії й за всяку ціну стремлять продовжувати війну до досягнення своїх егоїстичних (корисних лише для них) цілей. Натиски російської демократії привели лише до того, що примусили союзників остаточно вияснити свою позицію та відкрили завісу над цілями, задля яких Англія й Франція розпочали війну.

В заявах обох міністрів ми уже не зустрічаємо загальних шумних фраз про „людекість“, „дівлізацію“, „самостійність поневоленних націй“ і т. и. Все це лишаєть ся на боці, як зброя, яка вже використана й більш не має сили. Прийшов час, як кажуть Москалі, поставити точки над всіма „і“. І дійсно, вони поставлені. Міністер, лорд Роберт Сесіль, отверто зазначає, що Англія не розпочала би війни для того, щоби задовольнити права поневоленних націй, якими на його думку являють ся Італійці в австрійських провінціях, Ельзас-Льотарингію, Вірмені та Арабію, але тепер по трох роках війни треба добити ся цілі. Само по собі підіймаєть ся питання: задля чого ж розпочала Англія війну й які то цілі вона має тепер? Відповідь на це ми знайдемо, коли глибше приглянемо ся до таких справ, як самостійність Арабії, Вірменії та Мезопотамії. Про останню міністер забув згадати. Арабія, яка заселена мандруючими родинами найближчих Арабів-магометан, лежить на шляху англійських колоніальних інтересів. Володіння цією колонією даєть можливість Англійцям остаточно закріпити за собою південну частину Перзії з однимокім її виходом до моря—Перзким заливом, а з другого боку даєть можливість Англійцям створити міст від Індії через Перзію, Аравію та Африканські колонії аж до Атлантійського океану. Подібну ціль має й володіння Мезопотамією, з тою ріжницею, що через Мезопотамію Англія буде мати короткий сухопутний шлях від своїх володінь у північній Африці й Середземного моря до Індії. Ми навмисне кажемо, що Аравія й Мезопотамія будуть лише володіннями Англії, бо ж смішно думати, що ці дві країни будуть дійсно самостійними. Для самостійного

державного життя вони не мають жадного вигляду, бо заселені малокультурними, по більшій часті мандруючими народами. По культурі й релігії народи цих областей в кожнім разі ближче до магометанської Турції, ніж до християнської західно-європейської Англії.

Отже ми очевидно маємо діло зі стремлінням Англії принести „культуру й державну організацію“ варварським народам Арабії й Мезопотамії, що на звичайній чоловічій мові значить—експлуатація й поневолення Англією обох областей. Трохи инакше стоїть із Вірменією, яка має в більшості християнське населення й дійсно багато перенесла в минувшині від протихристиянської політики Турції. Але загалом можна сказати, що судьба турецьких Вірменів не була гіршою від судьби російських, яких не раз вирізували Татари за дозволом і даже наказом російського правительства. Що до самих Вірменів, то вони ріжно дивлять ся на справу приєднання до Росії, бо боять ся протинаціональної політики Росії. Отже й за гаслом визволення Вірменів стоїть заборочення стремління російської, а по часті й англійської буржуазії. Таким чином інтереси самих народів стоять так далеко від тих способів, якими Англійці хотять розв'язати національне питання в Малій Азії, що дійсно стануть зрозумілими слова міністра, про якісь иньші цілі.

Щось подібне і з Францією. Рібо у своїй промові те ж ні словом не обмовив ся про якісь загальні ідеали. Ціль війни для Франції ясна й близька, вона зросла з ідеї реваншу (відплати) за поразку в 1870. році. Франція хоче за всяку ціну вернути Ельзас-Льотарингію. Ми не станемо зупиняти ся над питанням, чи таке жадання можливо перевести в життя, лише помітимо, що само населення, яке по більшій часті є німецького походження, робило ще перед війною постанови, що воно не хоче, щоби його судьба рішала ся війною. Нарешті треба думати, що у Франції є ще й иньші цілі, про які вона не хоче отверто сказати. Таким чином ні Англія, ні Франція не хотять відмовити ся від своїх чисто загарбацьких цілей. Вони їх уже не ховають і отверто ставлять понад усе. Той факт, що російська революційна демократія отверто відмовила ся від заборчих стремлінь старого правительства, не приводить у замішання союзників. Вони дуже радо згоджують ся з тим, що Росії нічого не потрібно в цій війні, навіть охоче приймають формулу „мир без анексії і контрибуцій“, але трактують цю останню в такім дусі, що, мовляв, Аравія, Мезопотамія, Вірменія, Ельзас-Льотарингія та Австрійські провінції, які мусять відійти до союзників, все це не анексія. Так само стоїть справа і з ушкодованням. З такого розуміння російського предложения миру „без анексії і контрибуцій (ушкодовань)“ союзники роблять висновок, що ми, мовляв, цілком згоджуємо ся з вашим предложенням, але для того, що би його перевести в життя, ми мусимо все разом ще довго воювати. Таким чином хитрі союзники пробують втягнути російську демократію в зачароване коло (круг), з якого нема виходу. Хочете щось придбати з війни—воюйте з нами, ми вам дещо дамо, не хочете—не треба, ми годимо ся на мир без „анексії і контрибуцій“,

МАЛИЙ ФЕЙЛЕТОН.

Звичайно, коли мужики з возами зустрічають ся на вузькому шляху, то кричать один одному:

— „Держи вправо!“

А в Петербурзі зараз навпаки:

— „Держи вліво!“

Для загалу цей наслідок революції є невідомий і з цього приводу впливає багато непорозумінь.

Мені, наприклад, треба було найти в Петербурзі „Комітет за помочи полоненим“ і я помандрував до центру Петербурга в надії швидко найти той комітет і вилаяти його діячів за їх „талановиту“ працю.

Але воно не так-то легко зробити те, що бажаш.

Ось я вийшов із бокової вулиці на Невський проспект і почав розглядати вивіски на будинках, чи не найду,—думаю,—той комітет.

На вулиці народу як в пеклі, а спитати нема в кого. Равніше було всі питати в гордових, а тепер, завдяки революції городових нема. І тільки що задрав я голову до гори, щоби прочитати всі написи на вивісках десятиповерхового будинку, аж воно хтось як закричить над самісеньким вухом:

— „Держи вліво!“

Я так і шарахнув ся вліво зі всіх ніг, та ще не всів опам'ятатись як знову хтось закричав.

— „Держи вправо!“

Що це,—думаю собі,—за напасть, то „вліво“, то „вправо“. Як же мені нарешті держати ся?

Ага, догадав ся! Той кричить „вліво“, а той „вправо“, а держи „на середину“—ніхто не кричить.

Гаразд! Піду по середині.

Ось я вийшов на середину й почав відхилити ся то від „ліва“, то від „права“ бо величезні та тяжкі вози, того й гляди, підомнуть під себе. Аж чую, позаду мене як писне хтось:

— „Геть зі шляху!“

От так лихо мені,—думаю,—в яких я бувальцях не бував, а в таке ще ні разу не попадав. Ні „вправо“ ні „вліво“, ні „на середину“ не можна держати ся.

Нікуди діти ся, хоч у землю провались!

І таки прийшлось би провалитись, якби я в ту ж мить не догадав ся, що мені робити. Я зараз відскочив у бік, повертаючись у воздуху назад, відкля йшов, і опинив ся в течії руху „вправо“ і цим спасся. Лише зашкодив собі тим, що в мене шапка з голови злетіла й не було часу її підняти.

Гаразд! І без шапки добре. Одначе для мене це все було дивовижною, і я рішив зайти в бік і придивити ся, що це таке?

Придивившись трохи до незвичайного руху, я зрозумів, що понав у Петербург в той час, коли розвив ся найбільший рух партій із возами, наваленими ріжними програмами, законами, постановами, відозвами й иньшою пок-

лажою революційного, протиревольційного, анархістичного й иньшого змісту.

Бачу, що всяка партія, ідуци своїм особистим шляхом, уважає цей шлях за вірний і в ніякім разі не бажав звернути зі свого напрямку без бою.

Що ж воно далі буде,—думаю собі,—при таких умовах вони собі й голови поскручують, і вози поламають, і шляхи застопають.

І тільки що я всів таке подумати, аж гульк, перед моїми очима стала ся така чудасія:

Ідуть приттю Мілюков, Гучков, Коновалов і др. (себ то партія кадетів) великою хурою й заняли всю середину вулиці, аж на зустріч їм несеть ся во всю міч соціаліст Керенський (зустрілись як раз проти мене).

Ось йому Мілюков і кричить:

— „Посторони... впр... вл...“

А Керенський в свою чергу до нього:

— „Пріч з дороги, панове, ви мені загрожуєте шлях вперед... прошу“...

Зупинились.

Мілюков знову до Керенського:

— „Прощу вибачення! У мене та й у моїх товаришів важні закордонні й воєнні справи... я не можу звернути ні вправо ні вліво... я...“

Керенський не стерпів довгої промови й обірвавши його, нервово сказав:

— „Вибачайте ж і ви, пане Мілюков! Я абсолютно не маю часу чекати хоч хвилину, бо в мене справа поважніша вашої, я спішу до миру, який зараз потрібний не тільки Росії, а й

але для того треба знов вововати, бо Арабія не анексія і т. д.

Тимчасом події в Росії не чекають, народ хоче корінних реформ, які можуть закріпити діло революції. Пройде відповідний час, народові надійсть чекати й він спробує сам провести реформи, лише може буде вже запізно. Все може згинуть, 180 мільоновий народ стоїть на краю гибелі, перед страшною небезпекою знов попасти в рабство, але що за діло до того п.п. „визволителям“? Головне не Росія з її героїчною боротьбою за свою свободу, це дрібниця, он там Араби, купка Італійців,—он де великі мирові вселюдські цілі!

Це ще не імперіалізм! Дивно, що демократія союзних держав проявляє мало діяльності, що би викрити свою буржуазію та спинити її апетити. Дійсно на долю російської революційної демократії припала тяжка задача. Але думаємо, що вона всетаки справить ся з нею й виведе країну на широку біжучу воду.

Хто правив у Росії.

Тільки тепер починає продираєти ся світло на те, що робило ся на дворі царя, та хто фактично держав власть над життям і смертю десятків мільонів населення Росії.

Страх збирає, коли подумати, що останні роки право розпоряджати ся долею народів спочивало в руках слабоумного, безвольного чоловіка, за спиною якого стояли всякі „каліки-перехожі“, юродиві та безграмотні мужики.

Цікаву характеристику внутрішніх відносин при дворі колишнього царя дає часопис „Речь“ за 30 квітня в статті під заголовком: „Придворний Бедлам“.

Деякі найбільш характерні виїмки зі статті позволюмо собі перевести.

Відомий усім, царинський чернець Ілѣодор, друкує в статті під назвою „Святий чорт“ дуже багато відомостей про діяльність та вплив на державне життя—Распутіна. Ілѣодор потрапив найти дуже відповідний стиль (спосіб висказу) для своєї статті. В його опису цар, цариця й усі придворні пророки, пророчиці та юродиві, всі ці—Вирубови, Лохотіни і пр., представляли не що інше, а якусь компанію божевільних людей, яка почитала Распутіна Христом та учителем. Він користував ся своїм незвичайним впливом, не тільки для того, щоби „вигнати блудних бісів“, але також при кожній нагоді надавав поради „царям“, як величав Распутін цілу царську родину. Він посилав ріжним вищим урядам сотки листівок із наказами, й не було випадку, щоби той або інший його приказ хто небудь осмілив ся не виконати.

Ілѣодор наводить у цілості деякі із цих безграмотних листівок. Вржкінне від цих листівок незвичайно страшно та тяжке.

Вияснює ся, що на чолі величезної європейської держави стояли „царі“, які духово стояли не вище якогонебудь африканського чорношкураго царика. Як той, так і ці тремтіли від одного слова або руху свого чародія.

У царя Миколи та в цариці Александри, оповідає Ілѣодор, було таке правило: заки ви-

слухати доклад якогонебудь міністра, вони кликали всіляких „старців“ та „юродивих“, радили ся з ними й тільки після того приймали вищих урядників (чиновників). Розумість ся, що резолюція на докладі була така, яку постановила рада „старців“, „калік“ та „юродивих“ (божевільних). Звичайно виходила така картина: з початку по „чорному ходу“ бігли до кімнати царя або цариці всякі „каліки“ та „блаженні советчіки“ а після того з парадних дверей ваговито входили міністри.

В цій цікавій компанії пройдисвігів та душевно-хорих цар та цариця мали свої псевдоніми (прибрані ймення) „папа“ й „мама“.

„Міленькі папа й мама!—писав Распутін з приводу неприємного для нього думського запиту про роллю Распутіна при дворі—вот бес то сілу берють окаянний. А Дума ему служіт і там много люцінероф і жідоф. А ім што? Скорее би Божьева помазаніка даюй. І Гучков гаспадін іх прахвост—клеветец, смуту де лаєт. Запроси, Папа, Дума твоя, што хон, то і делай. Какіє там запроси о Грігорії. Єто шалость бесовская. Прикажі. Ні какіх запросов не надоть. „Грігорій“.

Коли Распутін розгнівав ся на саратовського губернатора Татіщева, то він написав цареві записку, в якій казав, що Татіщева треба послати „коров догть“. Справді, незабаром Татіщева увільнили від губернаторства, але пізніше він попав знов у ласку Распутіна й на його прохання дати Татіщеву „место павише“, цар назначив колишнього губернатора начальком над усіма часописями й журналами.

Коли цар підписував якийнебудь акт (бумагу) або указ, котрі Распутіну були не до вподоби, то він приказував цареві відтягнути той перший указ і підписати новий. Про один такий випадок Распутін оповідав Ілѣодорові такими словами: „Єслі я отменю сває ршеніє, то што скажут про мене міністри, сінод, целая Росія“—каже цар Распутінові. А я ему і випадив: „Ти—цар? Да?“

„Да“.

„Ну так будь всегда царьом. Ти подпісувалса на докладах? Вот так слеза на право?“

„Да“.

„Ну так теперь роспішієє с права на лево. Вот тогда ти царь і плююшь на всех“.

Не знати, чи розписував ся Микола Романов із ліва на право, чи з права наліво, але кожний указ, від першого до останніх днів царствования цього божевільного чоловіка, приносив народу горе, сльози, руїну та кров.

РІЖНІ ВІСТІ.

ФРАНЦУЗЬКЕ ЗАНЕНОКОЄННЄ.

Париж, 3. травня. („Речь“ 18. травня). Французька часопись „Темр“ пише: „Деякі читачі звертають ся до нас із незвичайно делікатним питанням про те, як стоїть із російськими фондами (фондом називаєт ся сума грошей, яку призначено для покриття розходів. Тут, очевидно, йде розмова про гроші, якими Росія мусить виплачувати свої довги Франції). На це питання ми можемо відповісти, пише часопись,

що завдяки допомозі з боку союзників, Росія поки що справно виплачує по своїм купонам (проценти на позички). Виплата ця забезпечена до того часу, поки Росія буде вірна своїм союзникам“.

Хроніка таборового життя.

— Спілка „Єдність“. У п'ятницю 9. червня в 7. год. вечера відбули ся загальні збори членів спілки „Єдність“.

Предсідателем зборів вибрано т. Н-ка, який подав на дневний порядок ось такі точки:

1. читанне протоколу;
2. звіти старшини й надзираючої ради;
3. вільні внесення.

Голова спілки у своїм звіті повідомив збори, про діяльність спілки на протягу травня. Між іншим він зазначив, що денна виручка відділів спілки (чайні і кантини) має пересічно 300 марок. Далі він повідомив, що вийшов із друку статут спілки, який уже почасти розійшов ся в таборі на командах. Кому ше бажано мати статут, най звертаєт ся до управи спілки.

Далі голова спілки повідомив, що надходять із команд замовлення на крам. Це визвано тим, що на команди розіслано каталог краму. Таких замовлень надійшло досі на 4000 марок. Відповідно ухвалі попереднього засідання відіслано на Волинь на 175 м. подарунків (тютюну й цигарок).

До звіту голови спілки додано обрахунок каси, який подаємо в цьому числі „Розсвіту“.

Після звіту зроблено запит: які видатки треба розуміти під „ріжними видатками“. На це голова спілки дав пояснення, що до ріжних видатків відносять ся суми, які затрачено на перекаску чайні, подарунки на Волинь і иньші. Звіт прийнято.

Надзираюча рада повідомила збори про свою діяльність. Вона вела контролю й усе знаходила в порядку.

При вільних внесеннях голова спілки запитав збори про те, як поступити з дивідендами за місяць травень в сумі 45 марок. Після короткої дискусії над цією справою прийнято внесення т. Б-ка, щоби ці дивіденти повернути на національний фонд російської України. Вкінці зборів т. Б-т в коротенькій промові завзивав збори цікавити ся справами спілки й приходити на засідання, бо з приводу байдужности членів можуть бути непорозуміння, наколи член з боку довідаєт ся про зававні ухвали й з ними не буде годити ся.

Вашко.

ВІЙНА.

(На основі німецьких звідомлень).

ЗАХІДНИЙ ФРОНТ.

Біля Іперну та Арра, потім у західній частині хребта Шмен-де-Дам, у Вогезах, над Есною, в Шампанії та иньших місцях страшна пальба артилерії. Біля Ст. Ельоа, Вечете й Месіну вдало ся Англійцям та Французам вдерти ся в німецькі окопи, й пробити ся наперед.

всьому світу, а ви зі своїми мізерними закордонними та мілітарними...

Мілюков образив ся таким неповажанням до його справ і поважно апелював до ріжних партій, які збили ся по середній шляху, не маючи змоги, як небудь обіхати і пильно прислухали ся до їхніх суперечок.

Керенський в свою чергу теж став апелювати до слухачів і палкою промовою зхилив на свій бік більшість.

Зараз, на цім місці, Лєнін виє формулу такого змісту:

„Просимо шановного пана Мілюкова і його товаришів звернути негайно вліво або доказати зараз же необхідність і вартість закордонної і воєнної справи й документально підкреслити. Наколи пан Мілюков і його товариші не задовольнят ся жадань то ми негайно власними силами випremo їх в бокову вулицю і тоді вони можуть робити що забажають“.

Голосованням ухвалюєт ся формула Лєніна, а Мілюков, починаючи викладати теорію й практику закордонних справ і воєнного стану Росії, по звичаю, розбалакав ся до самозабуття, не звернув навіть уваги на часті смикання Гучкова за сюртук, та вичерпуюче виплескав усі наміри свого гуртка.

За промовою Мілюкова партії предложили йому звернути вліво.

Мілюков не годив ся і просив партії звернути вправо.

Керенський побачив, що завязали ся су-

перечки, які не скінчать ся й до вечера, крикнув грізно:

— „Геть з дороги!“

І вмиті прихильники Керенського виперли мілюковську компанію в бокову вулицю і Керенський по свободному шляху рушив вперед.

Мілюкова зараз обступили його однодумці й завели балачку про невдачу такого розумного пана, а Мілюков, засоромлений, почав ритись в пакунках і щось муркотіти.

Я підійшов ближче, аж чую Мілюков каже своїм товаришам:

— „Бачете панови, як ми тяжко помилили ся.“

Гадали, що революцію можна зробити нишком, без широкого розмаху, то було нам корисне, але вийшло зовсім не те, що...

Тут перебив його Гучков і каже:

— „Завдяки вам, пане, така помилка стала ся. Я вас сіпав, сіпав за сюртук, а ви, бач, були байдужні. Як би поменьше балакали а побільше робили діло то й гаразд було би, а тепер і оставай ся не в сих не в тих.“

Тут по близости стояв Плєханов і тихенько хлипав, слухаючи цю розмову а потім підійшов ближче до них і сказав:

— „Ви, панове кадети не турбуйте ся об цьому. Во всякім разі ви тепер не відвічальні за наслідки такого повороту вашої справи. Ну, та ще не все пронало, може стати ся, що ви це... нарешті...“

„Сердечно дякую, товаришу соціалісте—ви

мене розумієте—промовив Мілюков і кріпко стис йому руку.

В цю хвилину увага всіх була звернена на другий кінець бокової вулиці, відкля доносили ся гуки „похоронного маршу“ й „ура“, сунула велика кількість якоїсь партії з чорними прапорами на яких були вишиті „кості Адама“ й такі слова:

„Геть зі всіх шляхів!“

„За нами на один широкий шлях комуні!“

„Геть бридну торговлю з буржуазією!“

— Анархісти, спасей ся!—закричав хтось не самовито. Я, як приватний мандрівник, хутко кинув ся під стіну будинка і добре зробив, бо в ту ж мить роздав ся страшний вибух.

Виявилось, що анархісти (то були вони) після першого застереження почали кидати бомби для того, щоби ослобонити шлях од товпи неслухняних.

Тут я вспінув що анархісти не люблять балачок і енергійно роблять своє діло, завжди уживаючи таких засобів.

— „Зле вони роблять,—зазначив я, звертаючись до одного робітника.“

— „А ти хто?“—спитав мене несподівано цей чоловік.

Я так налякав ся від цього запиту, що не знайшов що йому відповісти і пустив ся навіткіача з Петербургу.

Так і не прийшло ся попасти в „Комітет заломоги полоненим“ і я вернув ся в табор з пустими руками.

Вашко.

БОРОТЬБА ЗА УКРАЇНСЬКЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ВІЙСЬКО.

У Києві т. зв. явочним порядком, себ-то не питаючи ні в кого дозволу, сформував ся вже „1-ий український полк ім. гетьмана Б. Хмельницького“ з окремими відділами машинових карабінів, кавалерії, артилерії, технічним відділом панцирних автомобілів та аеропланів.

За „Кіев. Мысль“ю (чч. 99—103 з дня 1—6. н. ст. мая) подаємо докладніші вістки як про сам новосформований полк, так і про спір, який виринув уже в зв'язку з цією справою між Українцями, в першій мірі згаданим полком, і російськими військовими властями з київською Радою військових Депутатів на чолі. Конфлікт не за право України на своє національне військо,—сього права ніхто й не оспорював навіть, а виключно за спосіб комплектування (доповнення) сього війська: чи салядами зі фронту чи резервами, згідно добровольцями зпоза фронту? Компромісовий (що веде до згоди) вихід із сього „конфлікту“ (спору) поспробував знайти командант південного західного фронту ген. А. Брусілов. Та чи рішення Брусілова вдоволило Українців—в першій мірі інтересованих,—про се поки-що не маємо ніяких певних вісток.

Та як не розв'язано би сей спір, для нас важне одно: народження на Україні свідомости потреби своєї національної оружно́ї сили, своєї армії.

„1-ий український полк ім. гетьмана Б. Хмельницького“.

1. травня в казармах на Великій Васильківській вулиці відбуло ся формування „1-го українського полку гетьмана Богдана Хмельницького“. Назви військових рангів ухвалено прийняти по зразку козацьких військ. Вибрано Раду козацьких депутатів у числі 12 людей. Полк поділено на сотні по повітам. Ранжованне (упорядкованне після зросту) екасовано, постановлено групувати ся в рядах по земляцтвам, спорідненню, організаціям і ин. Закінчено формування кадр піхотних, машинових карабінів, артилерійних, кавалерійних і інженерних, числом 3574 чоловік. Постановлено сформувати відділи панцирних автомобілів і аеропланів. Організацію обозів і лазаретів відложено, доки полк не одержить приписаного державного вивинування. В основу формування покладено штати, прийняті в російській армії й поліпшені відповідно до воєнного досвіду теперішньої всевітньої війни. Зорганізовано вибори командантів*) сотень, батальйонів і батарей. Командантом першого українського полку вибрано Д. Путника-Гребенюка. Полкова рада прийняла всі демократичні гасла революційної Росії. Що торкасть ся війни, рада прийняла гасло „війна до побідного кінця під прапорами України“. Для передачі привіту Тимчасовому Правительству, Раді салядатських і робітничких депутатів рішено вислати в Петроград депутацію в складі одного генерала, одного штаб-офіцера, двох оберофіцерів і трох козаків.

Справа комплектування (доповнювання) полку.

Дня 29. квітня н. ст. відбуло ся об'єднане засідання викональних комітетів Ради об'єднаних громадянських організацій, Ради робітничих депутатів, комітету депутатів військ Українського воєнного округу, Ради злученого київського студентства з участю головного начальника Українського воєнного округу ген. лйта. Н. Ходоровича, начальника штабу ген. Бредова, представників ради товариства українського воєнного клубу імени гетьмана Полуботка, представників організаційної комісії українських добровольців і ин. Привід до засідання дало жадання зібраних в етапнім пункті 3000 салядатів-Українців утворити з них український полк і післати їх на фронт під українським прапором. Поперед розглянув окремо це питання військовий комітет депутатів військ Українського воєнного округу, Ради робітничих депутатів, а також Центральної Української Ради, викональний комітет котрої покликано на об'єднане засідання для остаточного рішення сей справи. Центр. Укр. Рада не явила ся на засідання для порішення справи, а прислала тільки через члена виконального комітету А. Ніковського свою резолюцію що до сей справи.

По відкриттю засідання генерали Ходорович і Бредов повідомили, що під теперішню хвилю з технічних причин неможливо сформувати український полк. Потім предложено прийняти в сій справі резолюції.

*) Так як у раштатській Стчи—Ред.

Резолюція комітету військ Українського воєнного округу така:

„Комітет депутатів військ Українського воєнного округу, розглянувши на засіданні 28—29 квітня жадання Українців жовнірів сформувати з них самостійний український полк, відносячи ся в принципі з повним спочуттєм до піднесеного товаришами салядатами питання про організацію українських відділів, ухвалив:

1) Признати, що з огляду на те, що у найближчих днях прийде до рішучих боїв, від яких залежить цілість і воля цілої Росії, всякі реформування частий військ не можуть не відбитися на боєвій силі цілої армії. 2) Признати, що формування окремого українського полку вимагає з технічних причин великого впливу часу, тоді, коли в теперішній час треба негайно доповнювати страти в полках. 3) Признати, що формування українських частий може дати понуку до домогань виділити всі українські елементи з спільної російської армії, що може дезорганізувати й знищити боєву здатність зєдиненої армії перед рішачим боєм. 4) Признати, що питання про формування українських частий, яке вимагає порішення складних технічних питань, повинно бути поставлено в цілій ширині для обговорення на фронтівім з'їзді, який має відбути ся. 5) З огляду на те, що доповнення армії не може теріти найменшого задержання, признати, що зібрані у Києві жовніри Українці коло 5.000 людей, як і всі групи жовнірів Українців, які моглиб дальше утворити ся, треба відіслати у загальнім порядку для скомплювання військових частий. 6) Звернути ся до київської військової української Ради з просьбою доложити всіх заходів склонити 3.000 Українців негайно відправити ся до армії в згаданім порядку.

Опісля оголошено ось яку резолюцію комітету Центральної Української Ради:

1) Домагання реорганізації армії і скомплювання українського війська з фронтівих частий комітет Центральної Української Ради не поділяє. 2) Порішення питання про національно територіальний принцип при скомплюванні військових частий предложити під ухвалу воєнного міністра й верховного головного команданта. 3) Формування зовсім нових частий може вже тепер відбувати ся на основі національно територіального принципу. 4) Що до 3.000 салядатів, котрі заявили своє рішуче домагання утворити український полк, комітет Центр. Укр. Ради думає, що сьому бажанню можна вдоволити, причім доповнювання полку повинно відбувати ся тільки з запасних частий, а не по заявам окремих салядатів.

Потім оголошено отсю резолюцію ради товариства українського військового клубу ім. гетьмана Полуботка, а також організаційної комісії українських добровольців:

1) З сих 3.000 салядатів утворити полк; 2) означити спеціальну українську дивізію, куди вислати згаданий полк; 3) утворити для доповнювання сей дивізії запасну часть; 4) звернути ся до вищої команди, щоб без болю, пляново й поступенно перевела одноплемненість бойових одиниць.

По оголошенню резолюцій представники Ради робітничих депутатів, а також Коаліційної Ради київського студентства заявили в імени своїх організацій, що прилучають ся до резолюцій комітету депутатів військ Українського воєнного округу. Член комітету депутатів військ київського гарнізону унт.-офіц. Васильчук висловив свою окрему думку; що він уважає конче потрібним для збереження підему й боєвої здатності армії йти шляхом одноплемнености й запропонував утворити з 3.000 Українців український полк і негайно вислати сей полк на фронт.

На засіданні між иньшими були присутні делегати 3.000 Українців-салядатів. По заявах почала ся довга дискусія, яка прийняла дуже оживлений характер.

Представник організаційної комісії українських дружин прапорщик Ган, указуючи на не обхідність утворення з 3000 салядатів українського полку, заявив рівночасно, що комісія не бере на себе ніякої відповідальности.

Один за другим виступали представники Ради робітничих депутатів, комітету депутатів військ українського воєнного округу й Коаліційної Ради студентства й закликували салядатів-Українців відмовити ся від свого домагання, бо його не тільки не можна здійснити під технічним оглядом але воно представляє велику небезпеку для фронту, може внести дезорганізацію до армії і тим ослабити її в боротьбі з ворогом. Майже всі бесідники заявили, що вони нетільки признають право Українців на самоозначенне, але й уживють усіх способів, аби дати Українцям змогу самоозначити ся. І коли вони під те-

перішню хвилю виступають проти утворення з 3000 салядатів-Українців, що нарушили дисципліну, спеціально українського полку, то тільки з тої причини, що уважають хвилю невідповідною й небезпечною.

В кінці викональний комітет односторонно прилучив ся до резолюції комітету депутатів військ київського гарнізону.

Для остаточного рішення питання про 3000 салядатів Українців на дн. 3. мая скликано об'єднане засідання Ради військових і Ради робітничих депутатів.

Конфлікт між Українцями й військовими властями.

Дня 3. травня в другім городськім театрі відбули ся дуже численні об'єднані збори Ради депутатів військ українського воєнного округу й Ради робітничих депутатів. Збори тривали повних 14 годин (від 1-ої по пол. до 3-ої по півн.) і в цілости були присвячені актуальному питанню про утворення явочним порядком українського полку ім. Богдана Хмельницького. Председатель зборів начальник міліції А. Лепарський раз-у-раз завзив військових і робітничих депутатів до спокою, однак збори відбували ся дуже пристрасно й бурливо.

При вході до салі засідання була гостра контролія й без депутатських карт нікого не впускали. Не зважаючи на се все, на салі знайшло ся немало посторонніх, котрі оплесками й окликами з місць брали живу участь у ході засідання. Сю посторонню частину слухачів треба було кілька разів усувати.

Реферат Рябцова.

Засідання зачало ся докладним рефератом члена комітету військових депутатів Рябцова, що подрібно виложив історію справи. Зібрані в Києві салядати Українці твердили, що їх нетільки 3000, але в них багато одноплемиць по ріжних городах і на фронті, які тільки ждуть вістки про утворення українського полку, щоби рушити в Київ.

В сій справі ген. Ходорович вислав ген. Брусілову таку телеграму: „На київськім роздільнім пункті зібрало ся коло 3000 салядатів-Українців, переважно дезертирів. Не вважаючи на всі заходи відіслати їх до їх відділів, вони противлять ся сьому, жадаючи утворення в Києві українського полку та включення їх у сей полк. Вони згоджують ся відійти на фронт лише як окремих українських відділів, до спеціально призначеної на фронті української частини. Всі старання вплинути на них вичерпані. Доведеть ся або ужити сили, або, коли покажуть ся можливим, укажіть частину фронту як українську, куди можна було би післати сих 3000. Будьте ласкаві негайно відповісти“.

У відповідь на се ген. А. Брусілов прислав на імя комісара К. Оберучева, комітету військових депутатів і ген. Ходоровича отсю телеграму: „Звольте зробити заходи, щоби вияснити тим салядатам, що я не маю ані права, ані можности творити нашвидко нові полки. Мене дивує, що викональний комітет українського воєнного округу нічого не робить в тій справі. Очевидно тут має місце якась провокація, яку треба всунути. У київській залозі є досить військової сили, щоби головний командант округу разом з Вами дав лад сьому непорядкові. Україну однаково оборонять всі війська фронту“.

Сьогоднішні збори — говорив референт—мають рішити два питання. Перше питання як поставити ся до того, що в Києві наперекір постанові громадянських організацій утворив ся явочним порядком 1-ий український полк? Говорять, що се—стихійна проява. Але яка се стихія—руйнуюча, чи будууюча? Друге питання—се відношенне об'єданого засідання до резолюції військових депутатів. Чи можна полішити салядатів-Українців у Києві на 3 а навіть, як кажуть спеціалісти, й на 4 місяці, поки вони не сформуєть ся остаточно? Комітет військових депутатів не доторкає зовсім національного питання, а ставить питання тільки з тісно, чисто військового становища. Ми думаємо, що в імя свободи Росії не вільно нарушувати цілости армії. Ворог один, армія повинна бути одна. А що коли крім Українців зачнуть підіймати свої прапори та стяги й інші численні народности Росії—і Татари, і Грузини й иньші? Чи ви не відчуваєте, що в тім початок загибелі нашої свободи? Я відчуваю се. (Шумні, довготривалі оплески).

Опісля прийшли до слова прикликані на засідання представники українських партій і організацій.

Промова В. Винниченка.

Представник Української Центральної Ради В. Винниченко (соц. дем.) заявив, що витворене положення дуже непокоїть також і Українців, котрі також шукають виходу. Утворення українського полку—се стихійна проява, викликана царизмом і віковим гнетом українського народу. Українці не довіряють навіть російській демократії, бо за весь час гнету Українців російська демократія ставила ся часто негативно до сього. (Оплески в одних, крики в других: неправда, правда!) Кілька разів у Державній Думі піднімало ся невинне питання про українську мову в народній школі, але Державна Дума відповідала відмовно. (Голоси: При чім тут демократія?) А Родічев навіть заявив: Треба дати їм українську школу, нехай самі себе здискредитують. (Крики: При чім тут Родічев? Який демократ Родічев?) У відповіді Родічева—відповідь цілої російської демократії. (Крики: „Неправда!“ „Правда!“ Шум.) Я зі вдволенням чую крики обурення. В тім я бачу основу, на якій ми можемо зійти ся... Український полк—се стихія. Одинокий вихід—се висланне Українців як окремої військової частини на фронт. В тім проявить ся признание національної ідеї, признание ідеї українського війська. Коли ви се зробите, всі українські організації беруть на себе обов'язок добити ся того, щоб з фронту не убив ні один Українець, аби комплетованне дальших українських полків відбувало ся тільки на рахунок частин за фронтом. Коли ви не зробите того, ви пішлете на фронт 3.000 агітаторів—не, вдоволених, бо може вражених у своїм національним почуванню. І за наслідки сього ми не ручимо.

На закінченні В. Винниченко оголосив отсю заяву від імени Української Центральної Ради:

З огляду на чутки, які вперто кружать по городі, що Українська Центральна Рада а також українські організації брали активну участь в агітації за утворенням українського полку з 3000 салдатів, які випадково зібрали ся у Києві, комітет Української Центральної Ради рішучо спростовує ці чутки й зі свого боку заявляє: 1) Рух виник цілком стихійно без ніякої участі зорганізованої частини українського громадянства. Комітет Укр. Центр. Ради перевів дуже докладні розсліди й може з певністю сказати, що ніодна з київських або провінціальних організацій не вела ніякої агітації ані між сими трома тисячами, ані взагалі у війську. 2) Оскільки вдало ся виявити, що витворення течії серед салдатів Українців причинив ся головню всім відомий факт утворення на Україні та в Росії національних польських відділів салдатів Поляків. Сей факт дав очевидно принуку розбудженій революцією до активності національній свідомості демократичних мас і подав гасло аналогічного до польських формування національних відділів війська. До сього причинила ся, як кажуть делегати від цих 3000 салдатів, неопіформованість місцевих військових команд, котрі відсилали з провінції до Києва салдатів, які висловлювали бажання прилучити ся до українських відділів. Очевидно місцеві команди приймали чутки про майбутнє утворення українських легіонів з добровольців за вже dokonаний факт формування українських відділів з покликаних вже до війська салдатів.

Числячи ся з доконанням без його відома, участі й волі фактом, комітет Української Центральної Ради в інтересах заспокоєння краю, в інтересах оборони на фронті та скріплення здобутків революції вважає потрібним оголосити в автентичнім (правдивім) тексті резолюцію комітету Центральної Ради, прийняту на засіданні 28-го квітня.

Резолюція Української Центральної Ради:

„Що торкаєть ся 3000 салдатів, котрі випадково, без усякої агітації з боку українських організацій, без відомости військових властей, зібрали ся в Києві й за прикладом польських легіонів добивають ся сформовання з них українського полку, Укр. Центр. Рада не бачить иншого виходу, як сформувавши з них український полк і задоволити їх бажання вислати їх негайно на фронт, як українську військову одиницю. Инакше сей стихійний рух, не звернений у відповідне русло, може викликати неурядки по заду й на фронті і сим пошкодити справі оборони укріплення нового ладу. Формованне дальших українських частин може відбувати ся тільки з запасних частин поза фронтом, а не фронтних. Ті салдати, які належать до фронтних частин, а випадково опинили ся на будуче в Києві, не можуть претендувати на сформованне з них окремих українських частин. Творенне окремих українських частин на фронті

бажане, але в теперішню хвилю се можуть пошити висші військові власті“.

Найблизший бесідник представник військової ради ім. гетьмана Полуботка поручник Міхновський говорив: „Ви, Росіяне, нас не знали. До вас доходили наші стогони, ляменти, глухі голоси з підземелля. Тепер ми стоїмо перед фактом утворення полку. Се загадка і для вас і для нас. Будьмо розважні. Як два братні народи признаймо всі права за обома народами. Ми думасмо, що ніодна людина не повинна відійти з фронту. Ми самі зробимо свій народний суд над дезертирами (оплески). Предложимо порішення питання висшій команді. Але остання повинна знати, що в нас нема спору, що всі погодили ся, що українському народові належить право на організацію у всіх напрямках.“

Представник українських соц. революціонерів Ігнатюк говорив, що утворення полку—се проба, якої нема чого боятися. Як російська демократія не затвердить утворення полку, з того повстане перша цегла тої стіни, яка виросте між Росією й Україною. Коли в 3000 салдатів Українців убити патріотизм, то тим самим урветь ся а них бажане борати ся за Росію. За наслідки того Українці не ручать.

Представник українських соц. демократів Паламарчук думає, що з витвореного положення можливий тільки один вихід: Треба негайно конче розпустити і польські і лотиські і чеські легіони. Як це зробити ся, Українці заспокоять ся.

Дальші представники груп заявили, що салдати організували ся без їх участі, і що ніодна з українських громадянських груп не помагала тим салдатам. Богато українських діячів висловлювали свій жал з причини виступу 3000 салдатів поручали зборам найти якийсь компромісовий вихід з витвореного положення. Представник української фракції комітету військових депутатів салдатів Буєсало закликавав збори признати факт національного пориву 3000 салдатів, що бажать умерти під українськими прапорами. Ми всі соціалісти,—заявив Буєсало—але передовсім ми націоналісти, бо родили ся Українцями. Як ви боїте ся прориву нашого фронту й заливу германської лавіни, подумайте й про національну лавіну, яка також можлива“...

Слово одержав представник 3.000 салдатів вибраний командант полку штабе-капітан Путьник-Гребенюк. У своїй промові заявив д. Гребенюк, що він і його однопумці виточують політичний процес Миколі П., старому режимові, що 250 міль унітав нарід—бидло. На знак задоволення вони домогають ся, щоб український прапор розвивав ся хоч над одним полком—в в противнім разі—заявив д. Путьник-Гребенюк,—на позиції підуть не 3.000 дисциплінованих салдатів, а 3000 ворожих агітаторів. На особисте запитання д. Путьник-Гребенюк заявив, що він був ранений і висланий на Кавказ. Не покінчивши курсу лічення гострої неврастенії, він самовільно відійшов зі шпіталю і прибув до Києва, де й довідав ся про полк, який сформував ся.

Председатель зборів хотів дати слово проф. М. Грушевському, але останнього не було на салі.

На естраду вийшов представник петроградської Ради робітничих і військових депутатів Неронович. Його поява викликала загальні гримкі бурливі оплески. Неронович заявив, що він є в Раді як представник української соц. дем. робітничої партії і говорив до зборів про відношення петроградської Ради робітничих і військових депутатів до розбіраного питання. Бесідник закликавав збори уважніше віднести ся до національних питань, висловлюючи обаву, що коли демократія не піде на зустріч тим національним проявам, національну справу підхоплять українські збори й використають її для своїх шовіністичних і реакційних цілей. Д. Неронович запропонував в цілі признання права на своє військо принципіально допустити один полк, а потім здержувати дальше змаганне до відокремлення.

Представник Ради офіцерських депутатів І Сковський, збиваючи заяву д. Винниченка про становище російської демократії в українській справі, сказав, що нова Росія, демократична, простягнула руку українській демократії. Ви говорите, що рух дальше не розростеть ся. Ні! Українці зачнуть зібгати ся з усіх кінців „стихія“ відслонить наші фронти. Стихію треба схопити в залізні руки зорганізованности.

З горячою промовою звернув ся до зібраних председатель салдатських депутатів Таск. Порівнюючи теперішнє положенне з газовим ударом, він говорив: Деякі з вас знають, що стаєть з людиною, в часі удущення газом; пропадає голос, лишаєть ся одно ревінне, легкі розривають ся на часті, груди здавлені, немов залізними кліщами, ні дихнути, ні крикнути, ні

порушити ся. На фронті ждуть нещастя і кричать: „Дайте помічі“ а тут тисячі здорових салдатів хочуть лишити ся на 3—4 місяці для формування в нові полки. За одними потягнуть другі, треті, сотки тисяч. Се—не національний рух, се газовий удар на російську революцію, на російську свободу й російську незалежність!.. Ви хочете забезпечити собі свободу? Перед ким, перед нами? Перед демократією? Ні! Ви підтасовуєте карти, ви зручно граєте термінами. Се не „національне визволення“, а національна загибель, бо з загибеллю Росії щезне й Україна. Ми закликаємо вас шукати національного визволення не в полку, а в сильній організації всього українського народу, усїєї української демократії... Бесідник перестерігав Українців перед їх шовіністами, котрі захоплять товпу й поведуть її на погане діло. „Ратунок України не в чубах і кривих шаблях, а в організації народних мас“. Закінчив свою промову Таск домаганнем занехати повстане 3000 людей проти зорганізованого демократичного громадянства й відіслати їх на фронт.

Председатель Ради робітничих депутатів П. Незлобін і товариш председателя Доротов дорікали д. Винниченкові за недовіре до російської демократії.

Представник Ради робітничих депутатів Левін сказав, що коли Українці захоплюють уоруженою силою власть у деспотичного правительства, се—додатна стихія, а коли в зорганізованій демократії, се—ганьба і ганьба.

Останній говорив начальник мліції пор. А. Лепарський. Я не розумію—говорив він—як люди, що називають себе соціалістами, що витерпіли за те право, можуть говорити про бажанне своєї армії з такою піною в роті... Вони разом з иншими соціалістами повинні крикнути: „Геть з млітаризмом!“.. Вони повинні розуміти, що національні питання кінець кінців повинні упасти, як витворені для утилітарних цілей... Бесідник задав питання, хто візьме на себе відповідальність, як відслонять ся всі фронти. Українці, як чули збори, скинули зі себе відповідальність за будучу акцію 3000 салдатів. На когоч переложити сю відповідальність? Бесідник вказував, що відповідальні політичні діячі повинні бути тверді як скеля, а не повинні стирати ся перед сею „стихією“...

З окремою заявою виступив Поляк салдат. Як він сказав, управа Союзу всіх польських організацій в Петрограді заявила, що тепер не час творити свої окремі військові часті, що тепер всі нації повинні бороти ся разом за одну ідею свободи народів. Одначе Українці не повинні виїти із сеї салі огірчені на душі, збори повинні винайти залу середину й ухвалити компромісову постанову.

Председатель попросив дозволу поставити під голосованне предложену об'єднаними викональними комітетами робітничих, військових і студентських представників резолюцію. В явнім голосованню більшістю 264 проти 4, при чім 38 здержались від голосовання, прийнято резолюцію, яку ми подали висше. Вислід голосовання викликав бурливі, довготривалі оплески. Перед голосованнем Українці депутати заявили, що вони наслідком того, що значна частина їх фракції розіхала ся, здержують ся від голосовання.

Поправку пор. Романенка в тім напрямі, щоб вислати 3000 Українців до якоїсь дивізії на фронті з українською більшістю, відкинули всі проти 13-ох.

Компромісове рішення генерала А. Брусєлова.

4. мая головний начальник українського воєнного округу одержав від генерала А. Брусєлова телеграму з повідомленем про те, що з боку головного команданта нема перешкод до формування очокомонного українського полку, комплетованне котрого повинно відбувати ся виключно з добровольців. Для вивчення полку і його організації можна лишити в Києві не більше як 500 Українців, що знаходять ся на роздільнім пункті. Всіх инших Українців салдатів треба негайно вислати до їх частин на фронт. Полк має перебувати в однім із пунктів українського воєнного округу (поза Києвом). Начальник округу повідомив про сю телеграму представників 3000 салдатів Українців.

Київський воєнний комісар Оберучев, що знаходить ся в головній квартирі ген. Брусєлова, звернув ся до київських робітничих та салдатських депутатів зі слідующею телеграмою:

„Ужійте цілого морального впливу, щоби салдати Українці, які не ввійшли в кадри, не порушували порядку, та відійшли боронити державу й волю“.

Військовий український комітет оголосив такий поклик: „Хто записав ся до українського очокомонного полку, повинен явити ся 7. мая о 10 год. в Педагогічнім Музею для відсилки до бендерських казарм“.

„Діло“.